

תהילים מזמור קמ"ה

תהלה לדוד ארוממך אלוהי המלך (אשרי יושבי ביתך)

מבוא

מזמור קמ"ה הפתח במילים "תהלה לדוד" מוכר מהתפילה כחלק מהזימרה "אשרי יושבי ביתך..."

מזמור פ"ד	(ה) אשרי יושבי ביתך עוד תהלוד סלה
מזמור קמ"ד	(טו) אשרי העם שפכה לו אשרי העם שה' אלהיו:
מזמור קמ"ה	(א) תהלה לדוד ארוממך אלוהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד:
	(ב) בכל יום אברכה ואהללה שמך לעולם ועד: ...

עורכי התפילה הוסיפו לפני מזמור קמ"ה שני פסוקים הפותחים במילים "אשרי". אנו נתמקד במזמור קמ"ה בלבד שהוא מזמור הלל לה' הפותח בכותרת "תהלה לדוד". הכותרת "תהילה" מופיעה פעם אחת בלבד בספר בתהילים (בשונה מכותרות אחרות כגון מזמור, שיר וכדו'). למרות שכותרת זו מופיעה פעם אחת בלבד בספר כולו קרוי "תהלים". מזמור קמ"ה הוא אחד ממזמורי הלל הרבים בספר תהילים המתאפיינים בכך שיש בהם קריאה להלל את ה'. אחת מן הקריאות המפורסמות להלל היא "הללויה", אך ישנן קריאות נוספות להלל כגון "ברכי נפשי את ה'" (קד). בנוסף לקריאה להלל, מכילים מזמורי ההלל על פי רוב גם את ההנמקה להלל, כלומר פירוט הדבר שעליו אנחנו מהללים את ה'. ההנמקה יכולה להתייחס לחוכמת ה' בבריאה, (כמו במזמור קד - ברכי נפשי), להשגחתו על בריותיו ועוד.

חשיבותו של המזמור

חז"ל ייחסו למזמור קמ"ה חשיבות רבה:

בבלי ברכות ד ע"ב

אמר רבי אלעזר אמר רבי אבינא:

כל האומר (תהלים קמ"ה) "תהלה לדוד" בכל יום שלש פעמים - מובטח לו שהוא בן העולם הבא.

על חשיבותו של מזמור קמ"ה ניתן ללמוד מכך שהוא נאמר בפועל שלוש פעמים ביום בכל נוסחאות התפילה, פעמיים בתפילת שחרית ופעם אחת בתפילת מנחה. לפי חז"ל אחת הסיבות לחשיבות היתר שיש למזמור זה נובע מהפסוק טז "פותח את נדך ומשביע לכל חי רצון". בהמשך נעמוד על חשיבותו הרבה של מזמור קמ"ה בכלל, ושל פסוק טז בפרט.

מבנה המזמור

מזמור קמ"ה כתוב "אקרוסטיכון", כלומר פסוקיו פותחים באותיות א"ב על פי סדר א-ב. יש לדעת שהמילים "תהילה לדוד" אינן מגוף המזמור אלא משמשים ככותרת למזמור. המזמור פותח באל"ף: "ארוממך אלוהי המלך...". האקרוסטיכון במזמור זה אינו מושלם וחסרה בו האות נו"ן¹. בנוסף לכך המבנה של המזמור הוא "מבנה מסורג" - שני עניינים מופיעים בו לסירוגין.

1. ניתן לסווג את הפסוקים במזמור קמ"ה לשני סוגים עיקריים. עיין בטבלה שלפניך ותן כותרת לכל סוג.

(א)	תהלה לדוד
(ב)	אַרוממך אלוהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד: בְּכָל יוֹם אֲבָרְכֶךָ וְאֵהְלֶלֶה שְׁמֶךָ לְעוֹלָם וָעֶד:
(ג)	גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלִגְדָלְתוֹ אֵין חֶקֶר:
(ד)	דָּוִד לְדוֹר יִשְׁבַח מְעֻשֵׂיךָ וּגְבוּרָתֶיךָ יִגְדֹּד:
(ה)	הַדָּר כְּבוֹד הַדָּר וְדַבְרֵי נִפְלְאוֹתֶיךָ אֲשִׁיחָה:
(ו)	וְעֵזוֹ נִרְאִיתִיךָ יֹאמְרוּ וּגְדוּלְתֶךָ אֲסַפְּרָנָה:
(ז)	זֶכֶר רַב טוֹבֶךָ יִבְעִיעוּ וְצִדְקֹתֶךָ יִרְגְּנוּ:
(ח)	חֲנוּן וְרַחוּם ה' אֶרְךָ אֲפִים וּגְדֹל חֶסֶד:
(ט)	טוֹב ה' לְכָל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו:
(י)	יְהוָה ה' כָּל מַעֲשָׂיךָ וְחִסְדֶיךָ יִבְרַכְכָּה:
(יא)	יִבְרַכְכָּה מְלֹכֹתֶיךָ יֹאמְרוּ וּגְבוּרָתֶךָ יִדְבְּרוּ:
(יב)	לְהוֹדִיעַ לְבַנֵּי הָאָדָם גְּבוּרָתִי וְכְבוֹד הַדָּר מְלֹכֹתוֹ:
(יג)	מְלֹכֹתֶיךָ מְלֹכֹת כָּל עֲלָמִים וּמְמַשְׁלֹתֶיךָ בְּכָל דָּוִד וְדָוִד:
(יד)	סוֹמֵךְ ה' לְכָל הַנִּפְלָאִים וְזוֹקֵף לְכָל הַכְּפוּפִים:
(טו)	עֲלִינִי כָל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ וְאַתָּה נֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכָלָם בְּעֵתוֹ:
(טז)	פֹּתַח אֶת דָּרְךָ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן:
(יז)	צִדִּיק ה' בְּכָל דְרָכָיו וְחִסִּיד בְּכָל מַעֲשָׂיו:
(יח)	קָרֹב ה' לְכָל קֹרְאָיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאֵהוּ בְּאֵמֶת:
(יט)	רְצוֹן יִרְאֵיו יַעֲשֶׂה וְאֵת שְׁוֹעֲתָם יִשְׁמַע וְיוֹשְׁעֵם:
(כ)	שׁוֹמֵר ה' אֶת כָּל אֲהַבָּיו וְאֵת כָּל הַרְשָׁעִים יִשְׁמִיד:
(כא)	תְּהַלֵּל ה' יְדָבָר פִּי וּבִרְךָ כָּל בֶּשֶׂר שֵׁם קִדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

בתחילה המזמור, בפסוקים א-יב מופיע בעיקר תיאור המהללים, יחיד (דוד) ורבים (קבוצות שונות) המהללים את ה'. בתוך פסוקים המתארים את מהלללים, מופיעים מעט פסוקי שבח לה' - פסוקים ג, ח, ט. בהמשך המזמור פסוקים יג-כ מופיעים בעיקר פסוקי שבח לה', על מידותיו ומעשיו, ופסוק כא משמש כסיכום, המתאר את המהללים את ה'. המזמור כביכול מציג בפנינו את התכנסות קהל המהללים, ורק לאחר שהמהללים מתכנסים מושמעים במזמור בהרחבה דברי ההלל לה'.

¹ בספר תהלים שבעה מזמורי אקרוסטיכון. קי"א, קי"ב, קי"ט (אקרוסטיכון מתומן - שמונה פסוקים הפותחים בכל אחת מאותיות הא"ב) בנוסף במזמורים שלהלן מופיע אקרוסטיכון חסר: כ"ה (חסר ו"ו), ל"ז (חסר עי"ן), ל"ח (חסר ו"ו) קמ"ה (חסר נו"ן)

המהללים

פסוקי ההלל והשבח לה' במזמור, מפרידים בין המהללים לחלוקה פנימית של שלושה חלקים וסיכום.

2. עיין בטבלה שלפניך, וענה:

- א. כתוב בכל חלק ובסיכום, מי הם המהללים את ה'?
- ב. סמן במרקר ירוק את הלשונות בכתוב שעליהן אתה מבסס את תשובתך לשאלה א.
- ג. סמן במרקר צהוב את לשונות ההלל בכל חלק.

המהללים	מי הם המהללים את ה'?	
(א) ...אֲרוֹמְמֶךָ אֱלוֹהֵי הַמֶּלֶךְ וְאַבְרָכָה שְׁמֶךָ לְעוֹלָם וָעֶד : (ב) בְּכָל יוֹם אֲבָרְכֶךָ וְאַהֲלֶלְהָ שְׁמֶךָ לְעוֹלָם וָעֶד :		א
(ד) דוֹר לְדוֹר יִשְׁבַח מַעֲשֶׂיךָ וְגִבּוֹרְתֶיךָ נְגִידוֹ : (ה) הַדָּר כְּבוֹד הוֹדֶךָ וְדַבְרֵי נִפְלְאוֹתֶיךָ אֲשִׁיחָה : (ו) וְעִזּוֹז נוֹרְאוֹתֶיךָ יֹאמְרוּ וְגִדּוֹלְתֶךָ אֲסַפְּרָנָה : (ז) זְכָר רַב טוֹבֶךָ וְצִדִּיקְתֶּךָ יְרַנְּנוּ :		ב
(י) יוֹדוּךָ ה' כָּל מַעֲשֶׂיךָ וְחִסֵּיךָ בְּבְרִיכוּכָה : (יא) כְּבוֹד מַלְכוּתֶךָ יֹאמְרוּ וְגִבּוֹרְתֶךָ יְדַבְּרוּ : (יב) לְהוֹדִיעַ לְבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרַתִּי וְכְבוֹד הַדָּר מַלְכוּתוֹ :		ג
(כא) תְּהַלֵּל ה' יְדָבָר פִּי וְיִבְרַךְ כָּל בְּשָׂר שֵׁם קְדֹשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד :		סיכום

משמעות החלוקה ולשונות ההלל

- ניתן לזהות **התפתחות** בשלושת החלקים הבאה לידי ביטוי בהרחבת מעגל המהללים את ה'. ההלל בו פותח דוד הולך ומתפשט בעולם. לשונות ההלל המרובות מרמזות על הרצון להלל את ה' בכל דרך אפשרית.
- קהל המהללים מתואר על פני **ציר הזמן** (בכל זמן) - "דור לדור..." ועל פני **ציר המקום** (בכל מקום) - "כל מעשיך". חיבור הקהלים מלמד שהקב"ה מהולל בכל הזמנים ובכל המקומות.
- התחושה העולה מפסוקים אלו היא **התרחבות קבוצת המהללים** - הלל הפותח בדוד המלך והולך ומתרחב למעגלים רבים נוספים. הרעיון הבא לידי ביטוי בחלוקה זו הוא התפשטות ההלל לה' בעולם. דוד פותח בהלל והוא הולך ומתפשט. ייתכן שרעיון זה רומז לכל יחיד על חובתו לפתוח בהלל ולסחוף אחרים אחריו.
- מטרת המהללים כפי שהיא מופיעה בפסוק י"ב היא לא רק להלל בעצמם אלא **"להודיע לבני האדם גבורתיו"** - לפרסם בעולם את גבורות ה' ואת כבוד הדר מלכותו.
- בפסוק הסיכום **דוד "מדווח" על הצלחתו**. ברכתו את ה' התפשטה ובסיוס המזמור מצטרפים אליו "כל בשר" (ציר המקום) המברכים את ה' "לעולם ועד" (ציר הזמן).

רש"י, תהילים קמ"ה

(ד) דור לדור ישבח מעשיך, וגם אני הדר כבוד הודך אשיחה:

(ו) ועוזו נוראותיך יאמרו, וגם אני גדולתך אספרנה:

3. עיין בפסוקים ד', ו', ובפירוש רש"י על פסוקים אלו, וענה:

- א. סמן במרקר צהוב את המילים שרש"י הוסיף בפירושו ללשון הכתוב.
- ב. מה המשמעות שרש"י נתן לפסוקים אלו ע"י המילים שהוא הוסיף?
- ג. לפי פירוש רש"י המשמעות היא שדוד מצרף את עצמו להלל של כל הדורות.

למורה

שרשרת הדורות

משמעות רעיונית למעבר מהלל מפיו של דוד המלך להצטרפות להלל של הדורות:

- האדם הפרטי מוגבל בזמן (ימי חייו) ובמקום (אדם יכול להיות נוכח רק במקום אחד בכל רגע נתון). העוצמה של ההלל במזמור זה נובעת מהכוח של שרשרת הדורות בכל מקום להלל את ה'. במזמור זה דוד מצרף עצמו לשרשרת הדורות המהללת את ה'.
- אל מול החשיבה המודרנית המעניקה תשומת לב רבה לאדם הפרטי, מציג כאן המזמור את האדם השואב את כוחו מהיותו חלק מציבור וחוליה אחת בשרשרת של דורות.
- הרעיון שדוד הוא חלק מציבור המהללים חוזר על עצמו בפסוק החותם את המזמור - תהילת ה' ידבר פי [יחיד - דוד] ויברך כל בשר ... לעולם ועד [רבים - כל בשר].

דברי ההלל והשבח לה'

לאחר שעסקנו בסוגי המהללים נעבר לעסוק בפסוקי ההלל השבח לה'. פסוקים אלו מרוכזים בעיקר בפסוקים יג-כ. עם זאת גם בחלקו הראשון של המזמור יש מעט פסוקי שבח: פסוק ג ופסוקים ח-ט. נגדיר מהו השבח הניתן לה' בכל אחת מקבוצות הפסוקים:

4. עיין בטבלה שלפניך הגדר על מה השבח בכל חלק?

מהו השבח?	דברי ההלל והשבח לה'
א	(ג) גדול ה' ומהלל מאד, ולגדלתו אין חקר:
ב	(ח) חנון ורחום ה' ארך אפים וגדל חסד: (ט) טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו:
ג	(יג) מלכותך מלכות כל עלמים וממשלתך בכל דור ודור: (יד) סומך ה' לכל הנפלים וזוקף לכל הכפופים: (טו) עיני כל אליך ישעברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו: (טז) פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון: (יז) צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו: (יח) קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראהו באמת: (יט) רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם: (כ) שומר ה' את כל אהביו ואת כל הרשעים ישמיד:

"ולגדלתו אין חקר"

תהילים קמ"ה, ג

גדול ה' ומהלל מאד, ולגדלתו אין חקר:

ראב"ע

גדול... בעבור שאמר שהוא גדול הזכיר כי לגדולתו אין חקר, כי כל מלך, בלתו (מלבד הקב"ה), יש לגדולתו ראשית ואחרית, ולגדולתו (של הקב"ה) אינו כן.

5. עיין בפסוק ג ובדברי האב"ע, וענה:

א. כתוב בלשונך מה הם שלושת דברי השבח שנאמרים על הקב"ה בפסוק ג?

ב. לפי האב"ע, במה שונה מלך מלכי המלכים הקב"ה משאר מלכי בשר ודם?

מידותיו של הקב"ה

תהילים קמ"ה

(ח) חנון ורחום ה' ארך אפים וגדל חסד :

(ט) טוב ה' לכל ורחמייו על כל מעשיו :

פסוק ח מזכיר את י"ג מדות של רחמים :

שמות לד

(ה) וירד ה' בענן ויתיצב עמו שם ויקרא בשם ה' : (ו) ויעבר ה' על פניו ויקרא ה' ה' אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ויאת : (ז) נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה לא ינקה פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים :

מלכות ה'

ביו דברי השבח הרבים הנאמרים על ה' במזמור קמ"ה יש הדגשה על היות הקב"ה מלך העולם. ענין זה מוזכר כבר בפסוק הראשון של המזמור :

תהילים קמ"ה, א

תהלה לדוד ארוממך אלוהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד :

אב"ע

תהלה לדוד ארוממך - בדבור ובאמונת הלב.

והזכיר המלך ("אלוהי המלך") כי הוא המלך באמת - וזהו יסוד כל התהלה הזאת.

6. לפי האב"ע, מה המשמעות שעניין המלכות נזכר כבר בפסוק הראשון של המזמור?

תהילים קמ"ה

(יא) כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו :

(יב) להודיע לבני האדם גבורתו וכבוד הדר מלכותו :

(יג) מלכותך מלכות כל עלמים וממשלתך בכל דור ודור :

7. עיין בפסוקים יא-יג, וענה :

א. סמן במרקר צהוב את המילה שחוזרת בכל אחד משלושת הפסוקים יא-יג. מהי המילה?

ב. איזו מילה מתקבלת כאשר הופכים את סדר האותיות שפותחות כל אחד משלושת הפסוקים?

ג. לפי פסוקים יא-יב, מה מבקשים המהללים?

ד. לפי פסוק יג, מה מייחד את מלכות של ה' לעומת מלכות בשר ודם?

ה. כיצד פסוקים יא-יג משמשים כראיה לדברי האב"ע בשאלה הקודמת?

דברי שבח על מעשיו של מלך העולם - הקב"ה

לאחר שבעל המזמור הדגיש שוב ושוב שהקב"ה הוא מלך העולם, בעל המזמור ממשיך לשבח את הקב"ה ע"י כך שהוא מתאר את הדברים שמאפיינים את מעשיו של מלך העולם - הקב"ה:

תהילים קמ"ה	
(ט) טוב ה' לכל	וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו :
...	
(יד) סוּמָךְ ה' לְכָל הַנְּפִלִים	וְזוֹקֵף לְכָל הַכְּפוּפִים :
(טו) עֵינֵי כָל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ	וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכָלָם בְּעֵתוֹ :
(טז) פֹּתַח אֶת יָדְךָ	וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן :
(יז) צַדִּיק ה' בְּכָל דְרָכָיו	וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו :
(יח) קְרוֹב ה' לְכָל קִרְאָיו	לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאָהוּ בְּאִמָּתוֹ :
(יט) רָצוֹן יִרְאֶיו יַעֲשֶׂה	וְאֶת שְׁוַעֲתָם יִשְׁמַע וַיּוֹשִׁיעֵם :
(כ) שׁוֹמֵר ה' אֶת כָּל אֲהַבָּיו	וְאֶת כָּל הַרְשָׁעִים יִשְׁמִיד

8. עיין בפסוקים ט-כ שלפניך, וענה:

- א. סמן במרקר צהוב את המילה המנחה בפסוקים הללו. מהי המילה?
- ב. מה המשמעות של המילה המנחה?
- ג. מה ההדרגה שבאה לידי ביטוי בפסוקים יד-טז?
- ד. לפי פסוקים ט-כ, מה מאפיין המרכזי של מלכות ה' בעולם?

מה בין הקב"ה למלך בשר ודם?

אב"ע, תהילים קמ"ה	
(ט) טוב - וכל מלך (אחר) לא יתכן להיותו טוב (אלא) רק לאנשים מעט. ו(אילו) השם לבדו טוב לכל. גם המלך (כל מלך אחר)	לא יתכן לרחם (אלא) רק על עבדיו הנאהבים, ו(אילו) השם לבדו רחמיו על כל מעשיו.
(יג) מלכותך - כל מלכות (אחרת) תפסק, ומלכות השם עומדת לנצח.	
(יד) סומך - וכל מלך (אחר) זה ישפיל וזה ירים זה יסמוך וזה יפול כי לא יוכל לסמוך ולהרים הכל, ו(אילו) השם לבדו הוא סומך הכל.	
(טו) עיני - עם מדינות המלך מפרנסים (את) המלך, והשם לבדו מפרנס הכל (כל הבריות) לתת לכל אחד מהם מאכלו בעתו.	

שאלת בגרות קיץ תשפ"ג

9. עיין בפסוקים ט-טו ובדברי האב"ע, וענה:

- א. מהו הרעיון המשותף הנובע מפירושי האב"ע לפסוקים אלה?
- ב. מהי המילה המנחה בפסוקים אלה, שעליה אבו עזרא מבסס את פירושו? הסבר כיצד מילה זו מחזקת את הרעיון שבדברי האב"ע.

"פֹתַח אֶת יָדְךָ" (טז)

במבוא ציינו שאחת הסיבות לחשיבות היתר שיש למזמור קמ"ה נובע מפסוק טז :

תהילים קמ"ה טז

פֹתַח אֶת יָדְךָ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן :

הפסוק הזה הוא כה חשוב עד כדי כך שלהלכה נפסק :

הרב מלמד פניני הלכה, תפילה יד, ג

ואם אמר את פסוק ט"ז בלא כוונה - צריך לחזור ולאומרו בכוונה.

נשים לב שבעל המזמור, בבואו לשבח את ה' כיצד הוא דואג לכל בריותיו, הוא משתמש במטבע הלשון "פֹתַח אֶת יָדְךָ...". הלקוחה ממצוות הצדקה בספר דברים: "פִתּוּחַ תַּפְתַּח אֶת יָדְךָ לַו" (טו, ח). מכאן נסיק שהבריות מתחייבות לנהוג כפי שהקב"ה נוהג.

הקשיים בפסוק "פֹתַח אֶת יָדְךָ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן" הם: מה הפירוש של המילה "רצון"? למי הרצון מיוחס לקב"ה או לאדם? ננסה לענות על הקשיים הללו בעזרת הפירוש של דעת מקרא:

דעת מקרא, תהילים קמ"ה טז

וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן -

(פירוש אחד): ולכל חי אתה נותן לשבוע את רצונך - רצון כאן הוא במשמעות של הברכה הבאה מאת ה'.

פרוש אחר: אתה משביע לכל חי ברצון - בסבר פנים יפות.

פרוש אחר: אתה משביע לכל חי את רצונו - את רעבונו.

תלמידי 3 יח"ל צריכים להכיר שני פירושים מתוך השלושה, תלמידי 5 יח"ל צריכים להכיר את שלושת הפירושים.

10. עיין בפסוק טז, ובפירושים של דעת מקרא, וענה לפי כל פירוש על השאלות:

מה הפירוש "רצון"? למי היא מיוחסת (לקב"ה או לאדם)? ומה פירוש הכולל של הפסוק?

"אֶהְבִּיו"

תהילים קמ"ה

(יד) סוֹמֵךְ ה' לְכָל הַנְּפִלִים

וְזוֹקֵף לְכָל הַכְּפוּפִים :

(טו) עֵינֵי כָל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ

וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכָלָם בְּעֵתוֹ :

(טז) פֹתַח אֶת יָדְךָ

וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן :

(יז) צְדִיק ה' בְּכָל דְרָכָיו

וְחֹסֵד בְּכָל מַעֲשָׂיו :

(יח) קְרוֹב ה' לְכָל קֹרְאָיו

לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאֵהוּ בְּאֵמֶת :

(יט) רְצוֹן יִרְאֵיו יַעֲשֶׂה

וְאֵת שׁוֹעֲתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם :

(כ) שׁוֹמֵר ה' אֶת כָּל אֶהְבִּיו

וְאֵת כָּל הַרְשָׁעִים יִשְׁמִיד

11. עיין שוב בפסוקים יד-כ, וענה:

א. מה ההדרגה שבאה לידי ביטוי בפסוקים יד-כ?

ב. מה המשמעות של ההדרגה?

"וְאֵת כָּל הָרְשָׁעִים יִשְׁמִיד" (כ')

תהילים קמ"ה

(כ) שׁוֹמֵר ה' אֶת כָּל אֲהָבָיו וְאֵת כָּל הָרְשָׁעִים יִשְׁמִיד:

(כא) תְּהִלַּת ה' יִדְבָּר פִּי וַיִּבְרָךְ כָּל בְּשָׂר שֶׁם קִדְּשׁוּ לְעוֹלָם וָעֶד:

דעת מקרא

ואת כל הרשעים ישמיד - משהגיע לאוהביו עבר לספר על ההפך הגמור של אוהביו - הרשעים: "ואת כל הרשעים ישמיד". והנה כל המזמור מספר על טוב ה' ורחמיו ורק כאן בפסוק שלפני האחרון הוא מספר על חרון אף ה' המכלה את הרשעים, ותכף אמר 'תהילת ה' ידבר פי', לרמז כי יש להלל את ה' גם על חרון אפו ברשעים ולא על טובו לחסידיו בלבד... כשהוא עושה דין ברשעים שמו מתקדש בעולם.

12. עיין בפסוקים כ-כא, ובדברי דעת מקרא, וענה:

א. לפי דעת מקרא מה הקושי הרעיוני בפסוק כ'?

ב. כיצד מיישב דעת מקרא את הקושי?

חתימת המזמור

הפסוק החותם את המזמור חוזר לפתיחת המזמור ויוצר מסגרת:

תהילים קמ"ה

(א) **תְּהִלָּה לְדָוִד אֲרוֹמְמֶךָ אֱלֹהֵי הַמֶּלֶךְ וַאֲבָרְכָה שְׁמֶךָ לְעוֹלָם וָעֶד:**

(כא) **תְּהִלַּת ה' יִדְבָּר פִּי וַיִּבְרָךְ כָּל בְּשָׂר שֶׁם קִדְּשׁוּ לְעוֹלָם וָעֶד:**

המסגרת תוחמת את המזמור באמצעות חזרה על אותן מילים בתחילה ובסוף. למרות הדמיון המילולי חשוב לעיין בהבדלים.

שאלת בגרות קיץ תשפ"ג

13. מי מהלל את ה' בפתיחת המזמור, ומי מהלל את ה' בחתימת המזמור?

על פי מה שלמדנו, איזה רעיון בנוגע לשבח ה' אפשר ללמוד מכך?

סיכום

מזמור קמ"ה הוא המזמור החשוב ביותר להלכה בפסוקי דזימרה. מהי חשיבותו?

- המזמור משלב בין תיאור האדם המהלל (מלמטה למעלה) לבין הלל לקב"ה המקיים בחסדו את בריותיו (מלמעלה למטה). באופן זה מדגיש המזמור את הקשר בין האדם לאלוקים ובין האלוקים לאדם.
- המזמור עומד על היחס בין ההלל של הפרט להלל של הרבים ומרמז על יכולתו של הפרט להשפיע על הרבים ועל החשיבות של רצף ההלל במקום ובזמן.
- המזמור מתאר את הקב"ה כמי שדואג לכל הברואים מחד וכמי שקרוב לאוהביו מאידך.

בבלי ברכות ד ע"ב

אמר רבי אלעזר אמר רבי אבינא:

כל האומר (תהלים קמ"ה) "תהלה לדוד" בכל יום שלש פעמים - מובטח לו שהוא בן העולם הבא.